

RAASEPORI

Kenttätyöt Länsivallin hylillä (id. 2627) 18.9.2009, 7.10.2009 ja 9.10.2009

Meriarkeologian yksikkö

Johanna Mäkinen 2009

Taustatiedot

<i>Kohdenimi:</i>	Länsivallin hylky
<i>Muut nimet:</i>	Tammisaaren hylky
<i>Id-tunnus:</i>	2627
<i>Kenttätöaika:</i>	18.9.2009, 7.10.2009, 9.10.2009
<i>Kunta:</i>	Raasepori
<i>Peruskarttalehti:</i>	20 1401
<i>Sijaintikoordinaatit:</i>	59d58.343N 23d25.688E (WGS84)
<i>Sijainnin kuvaus:</i>	Hylky sijaitsee Tammisaarella 75 metriä etelälounaaseen Saunakadun ja Länsivallin nimisen tien risteyksestä. Etäisyys Länsivallin vieressä kulkevasta rantaviivasta on noin 20 metriä.
<i>Raporttiin liittyvä arkistoaineisto:</i>	Digitaalikuvat: MA200916:1-25 ja MA200916:27-30, MiniDV-nauha MA200916:26.
<i>Kannen kuva:</i>	MA200916:6. Nippuun sidotut kölin kappaleet odottavat siirtoa rantakaislikossa.

Kohteen löytyminen ja ensimmäinen tarkastuskäynti kohteella

Tammisaaressa sijaitseva Länsivallin hylky oli Museoviraston meriarkeologian yksikölle ennestään tuntematon kohde, kunnes meriarkeologian yksikkö sai hylkyä koskevan puhelinsoiton 9.9.2009. Sebastian Henriksson Raaseporin pelastuslaitokselta soitti ja ilmoitti lähellä Tammisaaren keskustaa rannan tuntumassa osittain pintaan nousseesta tukin näköisestä puunkappaleesta, jota hän itse epäili hyllyn osaksi. Siitä, mikä kappaleen pintaan nousun oli aiheuttanut, ei pelastuslaitoksella ollut tietoa. Puunkappaleen pelättiin olevan vaaraksi vesiliikenteelle, joten pelastuslaitoksen henkilökunta oli käynyt kiinnittämässä sen pitkällä köydellä rantaan, jottei se pääsisi ajelehtimaan ja aiheuttamaan vaaratilanteita. Koska oli olemassa epäily, että kyseessä saattaisi olla vedenalainen muinaisjäännös, kappaleeseen ei ollut kajottu enempää, kuin mitä sen kiinnittäminen köydellä rantaan edellytti.

Meriarkeologian yksikkö teki tarkastuskäynnin kohteelle 18.9.2009. Tarkastuskäynnille osallistuivat tutkijat Johanna Mäkinen ja Mari Salminen, sekä työmestari Pekka Paanasalo. Etukäteen oli sovittu, että pelastuslaitos avustaisi kenttätyössä tarvittaessa. Kohteelle saavuttaessa huomattiin, että kyseessä oli rannan lähellä viistosti vedestä työntyvä melko järeän näköinen puukappale, jonka pinnalla oleva pää näytti teräväksi veistetyltä (kuva 1.). Kappaleen ja rantaviivan välinen etäisyys oli noin 20 metriä.

Kuva 1: Kuvan etualalla irrallinen lankku, kauempana rannasta näkyy pintaan noussut järeähkö puunkappale. (Kuva: MA200916:1.)

Puukappaleeseen oli kiinnitetty köysi, jonka toinen pää oli kiinni rantapenkereessä. Köyteen oli kiinnitetty myös irrallinen lankku, jonka oletettiin irronneen samalla, kun isompi puukappale oli noussut pintaan. Kohde päätettiin ensin dokumentoida, minkä jälkeen kokeiltaisiin, olisiko kappaletta mahdollista saada uppoamaan takaisin pohjaan.

Johanna Mäkinen ja Pekka Paanasalo videoivat kohteen. Mari Salminen avusti sekä rannasta käsin että kahlaamalla, ja kirjasi ylös tietoja rantavedessä kelluvasta irtolankusta. Tarkastussukelluksen aikana varmistui, että kyseessä todella oli hylyn köli, kuten Sebastian Henriksson oli arvellut. Kölin toinen pää oli edelleen kiinnittyneenä pohjaan muiden rakennneosien alle. Syvyyttä kohteella oli noin 1,5 metriä. Kölin ympärillä oli paljon puutavaraa, kuten kaaria ja hajonnutta laudoitusta. Laudoituksen jäänteistä päätellen alus on ollut limisaumainen. Karkeasti arvioituna hylyn osia oli levinnyt noin 5 x 35 metriä laajalle alueelle. Kölin perässä 3,5 metrin etäisyydellä siitä sijaitsi toinenkin köliltä vaikuttava kappale, jonka asento oli kölin kanssa samansuuntainen. Oletettavasti nämä molemmat kappaleet ovat aluksen katkennutta köliä. Osittain pinnalla olevan osan pituudeksi mitattiin 13,8 metriä, ja paksuudeksi noin 35 x 25 cm. Kauempana rannasta sijaitsevan kölin osan pituudeksi mitattiin 16 metriä. Pintaan nousseen kappaleen aiempi sijaintipaikka erottui pohjasedimentissä selvästi ympäristöään tummempana painautumana. Näytti siltä, että kappaleen pää oli noussut pohjalta pystysuoraan kohti pintaa, liikkumatta juuri lainkaan sivusuunnassa.

Pohjaan jääneen uran vieressä näkyi astianpaloja, joista osa näytti valkoiselta fajanssilta, osa punasavikeramiikalta. Eräässä astianpalassa oli selvästi erottuva leima. Leimaa tarkasteltiin myöhemmin videonauhalla, ja sen todettiin muistuttavan erittäin paljon Arabian astioihin 1880–1890 lyötyä leimaa. Astianpalat ovat luultavasti olleet rakennneosien lomassa, ja tulleet esiin kölin pään noustessa pintaan. Tätä olettamusta tukee palojen sijainti aivan kölin vieressä, sekä se, ettei palojen päälle ollut kertynyt sedimenttiä, vaan ne erottuivat pohjalta selvästi, ja näyttivät jopa puhtailta. On myös olemassa se vaihtoehto, etteivät astianpalat liity hylkyyn millään tavalla, vaan ne ovat tavalla tai toisella joutuneet hylyn yhteyteen myöhemmässä vaiheessa. Koska astianpalat olivat selvästi näkyvissä pohjasedimentin päällä, päätettiin niiden säilyminen hylkykohteella varmistaa kätkemällä ne kaikki samaan paikkaan kauempana rannasta sijaitsevan kölin osan viereen leveän lankun alle. Astianpaloja ei haluttu nostaa vedestä, vaan niiden toivottiin säilyvän hylkykohteella osana löytökokonaisuutta.

Kohteen dokumentoinnin jälkeen koetettiin kölin osan upottamista. Pinnassa olevaan päähän kiinnitettiin useita betonipainoja, ja kappaletta koetettiin painaa miesvoimalla pinnan alle. Yritykset osoittautuivat kuitenkin tuloksettomiksi. Köli ei antanut periksi senkään vertaa, että se olisi painunut edes veden pinnan alle, puhumatta siitä, että se olisi saatu painumaan pohjaan. Todettiin, että kölin osa on katkaistava, ja sen jälkeen mahdollisesti upotettava tai nostettava kokonaan vedestä. Rantavedessä irrallaan kelluva lankku sidottiin kiinni köliin samalla kun köliin aiemmin sidotut betonipainot siirrettiin lähemmäs kölin pohjassa olevaa päätä, jotta ne eivät rasittaisi kappaletta ja aiheuttaisi sen hallitsematonta murtumista. Lopuksi köli ankkuroitiin kiinni pohjaan. Ankkuri lainattiin Pelastuslaitokselta ja ankkurin asettamisen suorittivat Pekka Paanasalo ja Sebastian Henriksson. (Kuva 2.)

Kuva 2: Pekka Paanasalo ja Sebastian Henriksson kiinnittävät ankkuriköyttä köliin. (Kuva: MA200916:6.)

Kölin irrottaminen ja nostaminen

Toinen käynti kohteelle tehtiin 7.10.2009. Mukana olivat Johanna Mäkinen, Pekka Paanasalo sekä siviilipalvelusmies Anttu Vainio. Suunnitelmana oli sahata pintaan noussut kölin osa sopivasta kohdasta läheltä pohjaa, ja sen jälkeen koettaa upottaa irti sahattu kappale ja kiinnittää se hylän viereen mahdollisimman lujasti. Aluksi Paanasalo ja Vainio veivät kohteelle lisää betonipainoja siellä jo olevien lisäksi. Sää oli myrskyisä ja jo rannalta käsin huomattiin, että köli heilui jonkin verran aallokossa. Sahauksen helpottamiseksi Vainio ja Paanasalo tukivat köliä pinnalla ja koettivat minimoida sen liikkeen aallokossa. Mäkinen sahasi kölin poikki noin metrin syvyydessä. Sahauskohdan etäisyys kölin pinnassa olleesta päästä oli noin yhdeksän metriä. Sahaaminen kesti noin 45 minuuttia, ja katkettuaan irtonainen kappale nousi välittömästi pintaan. (Kuva 3.) Pohjaan jääneessä kappaleessa oli niin ikään sen verran nostetta, että sen sahattu pää kohosi pintaan. Irralliseen kappaleeseen kiinnitettiin kohteelle tuodut betonipainot, joiden yhteispaino pinnalla oli reilusti yli sata kiloa. Tämä määrä painoa ei kuitenkaan riittänyt upottamaan kappaletta, joten se päätettiin toistaiseksi tuoda rantaan. Sahauksen jäljiltä pintaan toisesta päästään noussut kölin osa päätettiin myös vetää rantaan. Tämän kappaleen toinen pää oli kiinni pohjassa hylän muiden rakenneosien joukossa, mutta se irtosi kuitenkin melko helposti vetämällä. Molemmat nyt irralliset kappaleet uitettiin rantaan mitattaviksi, minkä jälkeen ne köytettiin yhteen nippuun ja vietiin rantakaislikon suojaan odottamaan. Hylän sijaintia merkitsemään jätettiin poiju, joka oli kiinni pohjaan jätetyissä painoissa. Myös pelastuslaitoksen ankkuri jätettiin toistaiseksi pohjaan.

Kuva 3: Kuvassa etualalla on sahauksen jälkeen rantaan tuotu kölin osa. Taaempänä kuvassa vasemmalla näkyy vielä toisesta päästään pohjassa kiinni oleva osa köliä. (Kuva: MA200916:8.)

9.10.2009 kohteella käytiin kolmannen kerran. Kokoonpano oli sama kuin edellisellä käynnillä, mukana olivat siis Mäkinen, Paanasalo ja Vainio. Edellisen käynnin jälkeen oli tehty päätös, jonka mukaan irrallisia rakenneosia ei enää yritetä upottaa pohjaan hyllyn viereen, vaan ne tuodaan Hylkysaareen dokumentoitavaksi, minkä jälkeen ne hävitetään. Osien upottaminen olisi vaatinut useita satoja kiloja rautaa, eikä sekään olisi varmuudella taannut kappaleiden pysyvän pohjassa. Kolmannen käynnin aikana dokumentoitiin kölin osien noston jälkeinen tilanne hyllyllä sekä varmistettiin, että ensimmäisellä käynnillä kätkeyt astianpalat olivat edelleen tallessa. Päivän aikana paikalla kävi urheilusukeltaja Leif Qvarnström, joka kertoi sukeltaneensa tällä hyllyllä ensimmäisen kerran vuonna 1984. Viime vuosien aikana hän ei ollut paikalla sukeltanut. Hylkyä hän luonnehti ”proomuksi”.

Kölin osat uitettiin niiden säilytyspaikasta noin 150 metrin päässä olevan venelaiturin luokse, missä ne nostettiin yksitellen trailerille. (Kuva 4.) Yhdeksänmetrinen kappale jouduttiin sahaamaan kahteen osaan, jotta se saatiin kuljetetuksi trailerilla. Lyhyempi, noin kuusimetrinen kappale mahtui trailerin kyytiin sellaisenaan. Näiden kolmen kölin osan lisäksi trailerille pakattiin myös irrallinen lankku, jonka oli ensimmäisellä käynnillä kiinnitetty köydellä köliin. Kun kaikki osat oli saatu nostetuksi ja kiinnitetyksi trailerille, Paanasalo ja Vainio kävivät hakemassa hyllyltä sinne viedyt betonipainot. Myös pelastuslaitoksen ankkuri nostettiin pohjasta ja palautettiin Tammisaaren paloasemalle. Hylkysaareen tuodut kölin osat on dokumentoitu piirtämällä ne mittakaavaan 1:1. Dokumentoituja kölin kappaleita ei ole tarkoitus ottaa Suomen merimuseon kokoelmiin. Tämän raportin valmistumishetkellä kappaleet odottavat Hylkysaarella konservointilaboratorion pihalla kuljetusta hävitettäväksi.

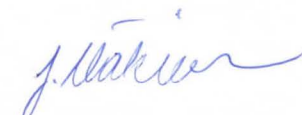
Kenttätöihin liittyvä kuvamateriaali on luetteloitu Musketiin numerolle MA200916:1-30. Valokuvat ovat nähtävissä Y-asemalla ”Vedenalaiskohteet”-kansiossa, ja MiniDV-nauha

meriarkeologian yksikön arkistossa. Kölin osien piirroksia säilytetään meriarkeologian yksikön arkistossa.

Kuva 4: Anttu Vainio ja Johanna Mäkinen valmistelevat pidemmän kölin kappaleen nostoa trailerille. (Kuva: MA200916:18.)

Hylkysaassa 17.12.2009

Johanna Mäkinen

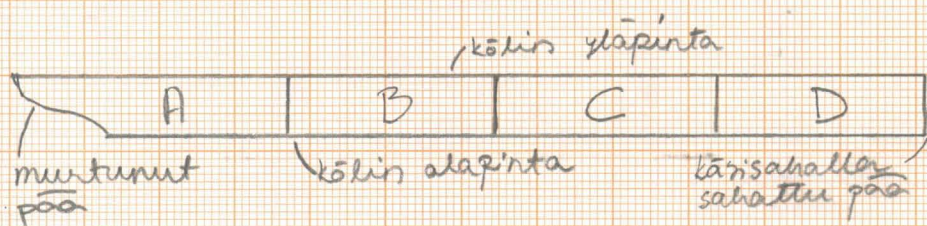
RAASEPORI Tammisaari

länsivallin hyllyn (id. 2627) köl'n püürokset, 48 kpl (karta püüröksistä)

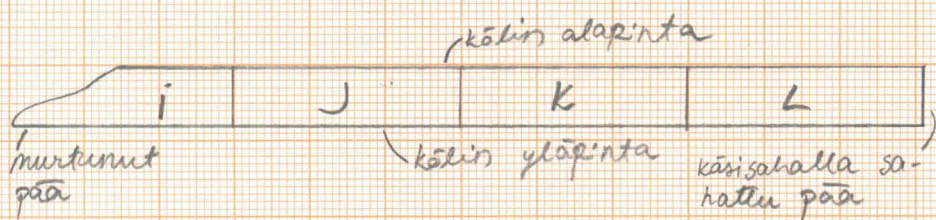
J. Mäkinen 2009

köl' püürretty 7.12. - 16.12.2009 kolmessa osassa (kappaleet 1-3).
mittakaava suuntaa antava (1:50)

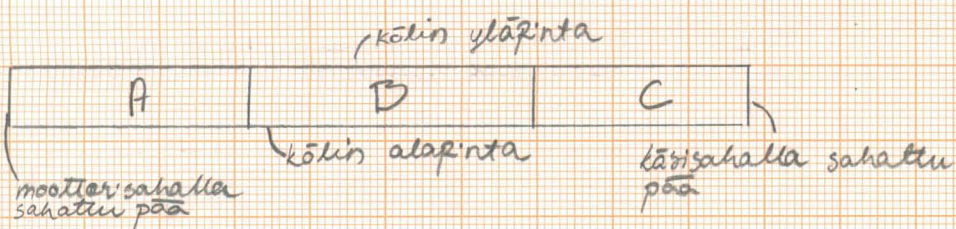
KPL 1 (pituus 6,05 m) SIVULTA:

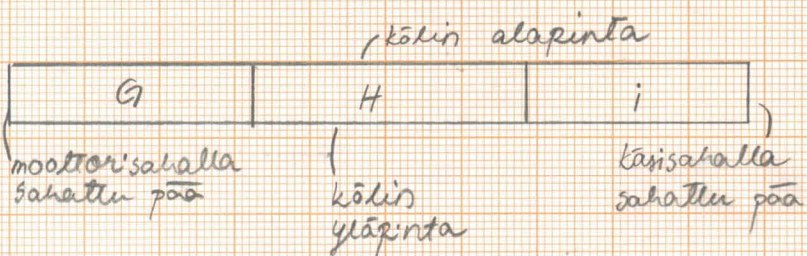
KPL 1 SIVULTA:

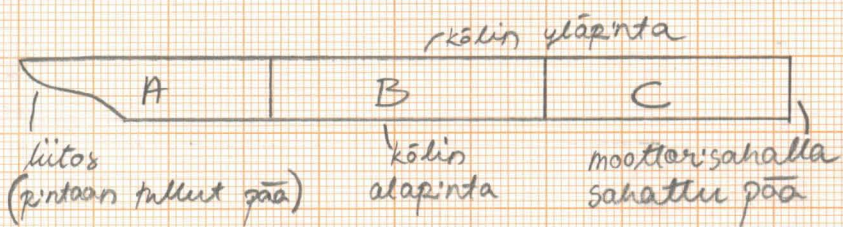
KPL 2 (pituus 4,93 m) SIVULTA:

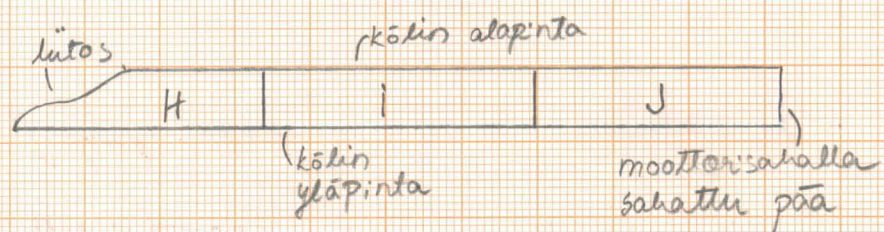
KPL 2 SIVULTA:

KPL 3 (pituus 5,11 m) SIVULTA:

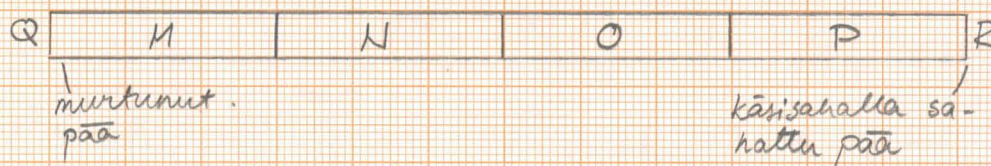
KPL 3 SIVULTA:

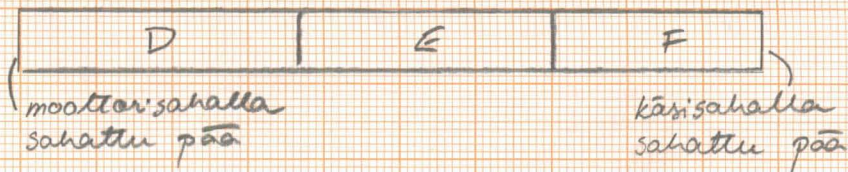
KPL 1 ALAPUOLELTA:

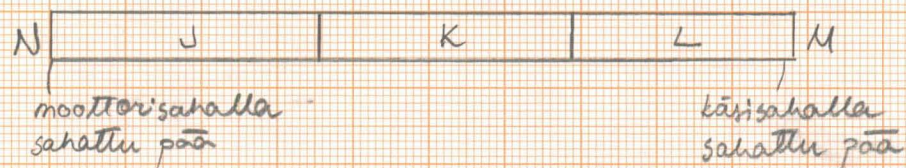
KPL 1 PÄÄLTÄ:

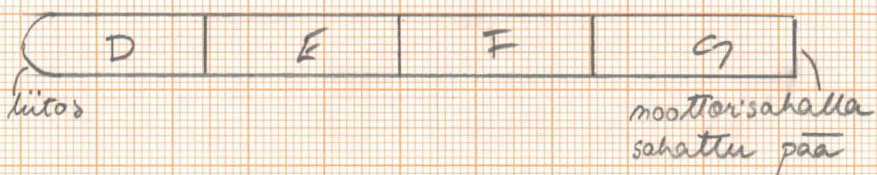
KPL 2 ALAPUOLELTA:

KPL 2 PÄÄLTÄ:

KPL 3 ALAPUOLELTA:

KPL 3 PÄÄLTÄ:

